

Základy ekonomie a práva

Ekonomie – šestý týden, 10. května

- Mezinárodní obchod
- Měnové kurzy
- Ekonomický růst

Vilém Semerák
vilem.semerak@fsv.cuni.cz

Moodle: [jingji24](#)

FFUK - Translatologie, jaro 2024

1

Plán ekonomické části

1. Úvod do ekonomie: co je ekonomie, čím se zabývá. Mikroekonomie a makroekonomie. Vysvětlení základních ekonomických indikátorů (HDP, míra nezaměstnanosti, atd.).
2. Mikroekonomie: úvod do modelů chování spotřebitele a firem. Typy konkurenčního prostředí. Poptávka a nabídka, trhy a jejich stabilita. Tržní selhání. Ukázky použití diagramů s nabídkou a poptávkou.
3. Peníze. Co jsou peníze, co determinují nabídku peněz v ekonomice a poptávky po penězích. Finanční trhy. Úrokové míry. Moderní formy peněz – kryptoměny.
4. Fiskální politika: typy daní, státní rozpočty a veřejné dluhy. Makroekonomie: modely ekonomických fluktuací a cyklů, agregátní poptávka a nabídka.
5. Mezinárodní obchod: platební bilance, **model komparativních výhod, gravitační model obchodu. Měnové kurzy: základní terminologie a koncepty determinace měnových kurzů**
6. ~~Jak ekonomiky rostou? Úvod do ekonomických modelů hospodářského růstu. Konvergence. Růstové účetnictví, TFP.~~

2

Časový rozvrh ekonomické části

#	Datum	Místnost
1	1. 3.	H206
2	15. 3.	H206
3	5. 4.	H206
4	19. 4.	H206
5	26. 4.	H206
6	10. 5.	H206

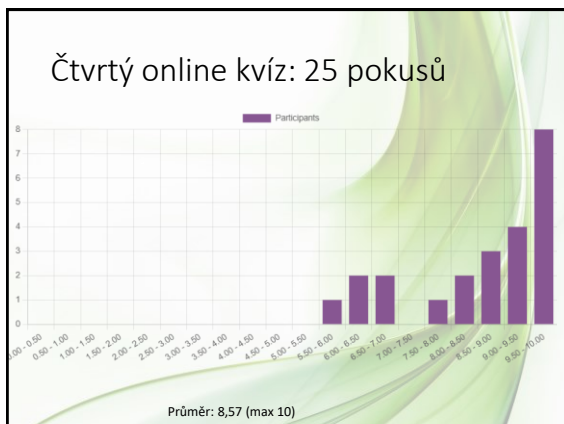
3

Termíny pro závěrečný test?

- První dva termíny v květnu
 - 20. května (pondělí): čas
 - 24. května (pátek): ve stejném termínu jako přednáška
- Další termín v červnu (bude upřesněn)
- Další otázka: jazykové specializace
- Google sheet: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1bb88yCuReTWAAnQVHyykHazBVUQJgiXyjbOxfmPSPi74/edit?usp=sharing>

4

5

Pátý online kvíz

- Bude zpřístupněn o víkendu
- Deadline: 16. května o půlnoci
- ČNB:
 - 10. května dopoledne (10)

6

Doporučená literatura pro tento týden

- Helpman – kapitoly 1 a 2.1
- Essentials – části kapitoly 13

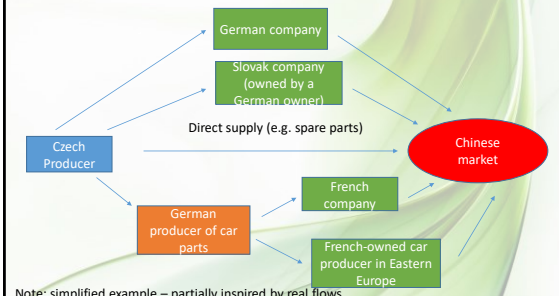
7

Mezinárodní obchod

8

Realita moderních obchodní vztahů....

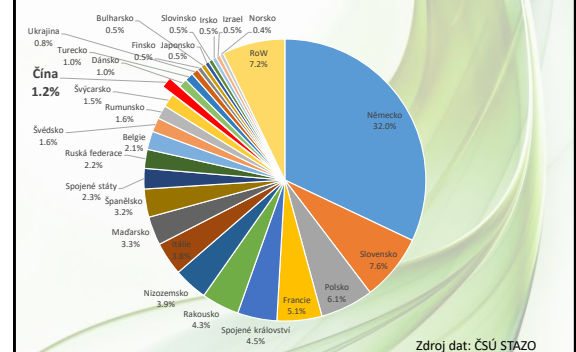
How can a component of a tail lamp produced in the Czech Republic end up e.g. in China?

Note: Simplified example – partially inspired by real flows

9

Struktura českého vývozu zboží, 2019

10

Obchod: zajímavé stabilní rysy (1)

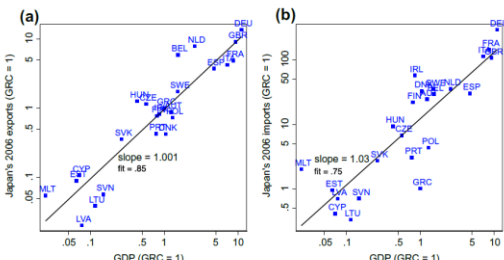

Figure 3.1 Trade is Proportional to Size: (a) Japan's Exports to EU, 2006. GRC: Greece

Source: Head & Mayer (2015)

11

Obchod: zajímavé stabilní rysy (2)

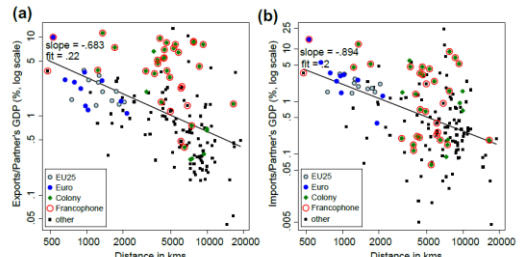

Figure 3.2 Trade is Inversely Proportional to Distance: (a) France's Exports (2006); (b) France's Imports (2006)

Source: Head & Mayer (2015)

12

Gravitační vztah a teritoriální struktura obchodu

- Analogie s Newtonovým vztahem pro gravitaci
 - Gravitační síla roste s hmotností těles a klesá s jejich vzájemnou vzdáleností
- Objem vzájemného obchodu
 - Roste s velikostí a vyspělostí ekonomik a klesá s jejich vzdáleností
 - Jak chápat vzdálenost?
 - Geografická vzdálenost
 - Kulturní, jazyková, historická spřízněnost
 - Další vlivy:
 - Změny obchodní politiky
 - Změny kurzu

13

Share of China in Czech Merchandise Exports (%), 2002-2023

Traditional Cross-Border Statistics

14

Vývoj podílu hlavních asijských trhů v československých a českých exportech

	1975*	1980	1985	1990	1995	2000**	2005**	2010**	2012**
Čína	0.83	0.64	1.84	2.18	0.50	0.23	0.38	0.92	1.07
Indie	0.72	0.49	0.65	1.75	0.45	0.27	0.34	0.60	0.42
Japonsko	0.25	0.41	0.41	0.87	0.50	0.40	0.42	0.40	0.46
Vietnam	0.24	0.30	0.30	0.13	0.07	0.04	0.02	0.05	0.06
Mongolsko	0.16	0.19	0.14	0.13	0.08	0.02	0.01	0.01	0.01
KLDR	0.14	0.05	0.17	0.18	0.02	0.01	0.00	0.00	0.00
Korea	0.00	0.00	0.00	0.09	0.21	0.19	0.12	0.20	0.35

Zdroje: Statistické ročenky ČSSR (1988)*, ČR (1996), STAZO**
Data byla převzata tak, jak byla publikována (tj. bez dalšího zohlednění změn stat. metodiky)

15

Co vyvodit z gravitačního modelu?

- Naše současná struktura zahraničního obchodu se zdá být *přirozenou*
 - Dramatická reorientace obchodu v 90. letech tak byla spíše návratem k normálu a kompenzací předchozích pokřivení
 - Současná teritoriální struktura exportu bude patrně převládat i nadále, ke změně bude docházet jen v dlouhém období

16

Obchod a specializace: Klasická teorie komparativních výhod

If a foreign country can supply us with a commodity cheaper than we ourselves can make it, better buy it of them with some part of the produce of our own industry employed in a way in which we have some advantage.

Adam Smith, 1776

Komparativní výhody

- Základní princip: **dělbá práce**
- Existují-li mezi zeměmi rozdíly v relativních nákladech (resp. opportunity costs) výroby zboží, povede specializace a přerozdělení struktury výroby k vyšší celkové efektivitě – se stejným množstvím vstupů je možno vyrobit více
 - Možné důvody rozdílných opportunity costs - rozdílné technologie, rozdílná vybavenost výrobními faktory, rostoucí výnosy z rozsahu, atd.
- Základním rysem obchodu je v tomto případě dělbá práce (specializace) ⇒ rozkvet některých odvětví a úpadek jiných, celkový efekt pozitivní
- Jedná se o princip velmi jednoduchý, ale překvapivě často nepochopený a desinterpretovaný

17

18

Tradiční příklad: Ricardo

	Jednotky práce na 100 yardů sukna	Jednotky práce na 100 litrů vína
Anglie	100	120
Portugalsko	90	80

- Jak zjistit relativní náklady obětované příležitosti?
 - Malý experiment: co když obětuji 100 litrů vína a přesunu uvolněnou práci do výroby sukna?
- Anglie nemá žádnou absolutní výhodu, ale stále dává smysl, aby se specializovala na sukno (a Portugalsko na víno); spotřebitelé obou zemích si tak budou moci dovolit více
 - Portugalsko má komparativní výhodu v produkci vína
 - Anglie má komparativní výhodu v produkci sukna

19

Tradované omyly o komparativní výhodě

- Obchod je výhodný pouze tehdy, pokud je naše země tak silná, aby mohla čelit zahraniční konkurenci.
- Zahraniční konkurence je nefér a škodí jiným zemím, pokud je založena na nízkých mzdách.
- Obchod „vykořisťuje“ ekonomiku a zhoršuje její stav, pokud jsou její zaměstnanci hůře placeni než zaměstnanci v zahraničí

• ***V podstatě nic z toho není pravda....***

20

Kurzy

21

Currency Distribution of Global FOREX Market Turnover in April 2010-2022

#	Currency	2010	2013	2016	2019	2022
1	USD	84.9	87.0	87.6	88.3	88.4
2	EUR	39.0	33.4	31.4	32.3	30.5
3	JPY	19.0	23.0	21.6	16.8	16.7
4	GBP	12.9	11.8	12.8	12.8	12.9
5	CNY (up from #17 in 2010)	0.9	2.2	4.0	4.3	7.0
6	AUD	7.6	8.6	6.9	6.8	6.4
7	CAD	5.3	4.6	5.1	5.0	6.2
8	CHF	6.3	5.2	4.8	4.9	5.2
9	HKD	2.4	1.4	1.7	3.5	2.6
10	SGD	1.4	1.4	1.8	1.8	2.4
11	SEK	2.2	1.8	2.2	2.0	2.2
12	KRW	1.5	1.2	1.7	2.0	1.9
13	NOK	1.3	1.4	1.7	1.8	1.7
14	NZD	1.6	2.0	2.1	2.1	1.7
15	INR	0.9	1.0	1.1	1.7	1.6

Note: the statistics are based on country-pairs, so they add to 200

Source of data: BIS

22

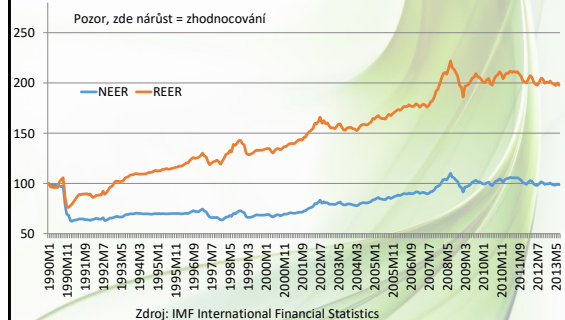
Co jsou měnové kurzy?

- **Měnový kurz** = cena peněz/měny (vyjádřená v jednotkách jiné měny)
- Dva způsoby vyjádření:
 - Kolik korun dáme za jeden dolar či jedno euro
 - Kolik dolarů či euro si koupíme za 1 Kč (nebo za 100 Kč)
- **Reálný kurz**

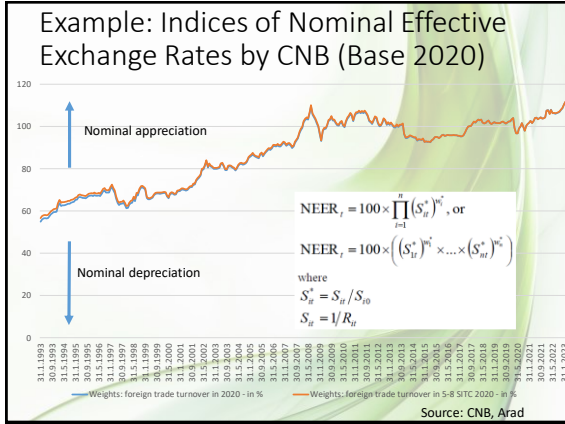
$$q = E \cdot \frac{P_Z}{P_D}$$
 - Index vývoje kurzu očištěný o relativní vývoj cenové hladiny
 - V krátkém období nám ukazuje, s jakým reálným zhodnocením/znehodnocením měny se musí domácí výrobci vypořádat např. zvyšování produktivity. Reálné zhodnocování přitom zhoršuje cenovou konkurenceschopnost
 - Reálný **efektivní kurz** – vážený průměr, který udává průměrnou apreciaci vůči hlavním obchodním partnerům

23

Index nominálního a reálného efektivního kurzu 1990 = 100

24

25

Vývoj české koruny

- 1.1. 1991 – v souvislosti se začátkem reformu hluboká počáteční devalvace, fixní kurz navázaný koš měn, vnitřní směnitelnost
- 8.2. 1993 – samostatná česká koruna (krátká fáze měnové unie, kolkování, samostatná měna)
- Postupné rozšiřování směnitelnosti, od října 1995 i **vnější směnitelnost**
- 1997 (květen) – ČR měla hluboký deficit ZO, **útok na českou měnu**, opuštění fixního kurzu, **přechod na floating**, krátkodobá depreciace
- Příprava na vstup do EU a vstup do EU (2004) – další liberalizace přeshraničních toků kapitálu
- 2008 – v první půlce roku prudká apreciacie, v druhé pak prudký pokles hodnoty koruny (finanční krize)
- 2013 – 2017 – intervence ČNB, snaha podpořit ekonomiku držením koruny nejméně na úrovni 27 Kč/EUR
- Současnost: stále floating, datum vstupu do Eurozóny nebylo stanoveno (povinnost vstoupit tam však existuje)
- Cellkové trendy:
 - Rozšiřování směnitelnosti a odbourávání omezení v oblasti mezinárodních transakcí
 - Přechod od pevného kurzu k floatingu, v budoucnu nás ale zřejmě čeká návrat k pevnému kurzu k Euro a pak i přechod na Euro
 - Dlouhodobé reálné zhodnocování koruny

26

Parita kupní síly

- Absolutní verze PKS**
 - Založená na **zákonu jedné ceny**
 - Měna by měla mít stejnou kupní sílu v zahraniční i doma

$$P_{CZ} = P_{GER} \cdot S_{CZK/EUR} \Rightarrow S_{CZK/EUR} = \frac{P_{CZ}}{P_{GER}}$$

- Pokud tomu tak není, mělo by dojít k nerovnováze zahraničního obchodu, která následně povede k tlaku na návrat kurzu zpět k rovnováze

$$S > S_{PPP} \Rightarrow X > M \Rightarrow S \downarrow$$

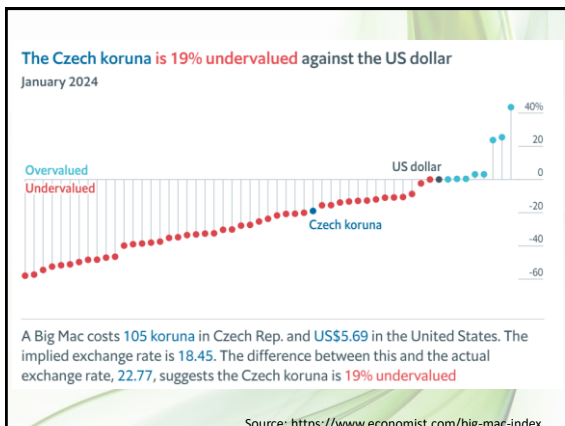
$$S < S_{PPP} \Rightarrow M > X \Rightarrow S \uparrow$$

27

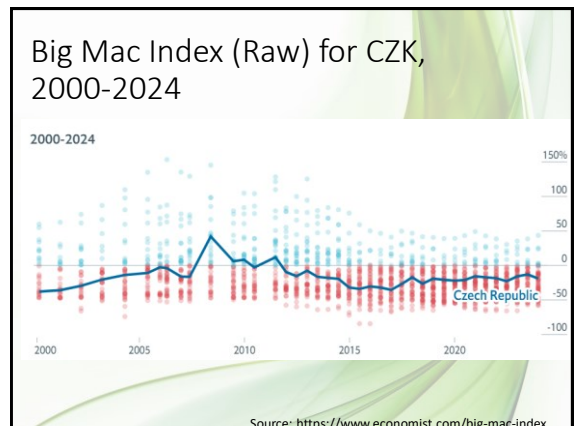
Popularita: jednoduchost konceptu

- Economist: the Big Mac index
 - <https://www.economist.com/big-mac-index>
 - „Vynalezen“ v roce 1986

28

29

30

